

INNOVASJONER FOR BEDRE MØDREHELSE – FOKUS PÅ TENÅRINGSGRAVIDITETER

For å lykkes med reduksjon i mødredødeligheten blir det viktig å redusere antall tenåringsgraviditeter. Norske forskningsmiljøer deltar i den internasjonale innsatsen for å utvikle og teste tiltak som kan bidra.

Tusenårsmaal fem – å redusere mødredødeligheten med tre firedeler innen 2015 – vil ikke bli oppnådd. Fortsatt dør 290 000 kvinner hvert år i tilknytning til svangerskap og fødsel. Risikoen for komplikasjoner og død i forbindelse med svangerskap og fødsel er dobbelt så høy for kvinner i tenårene som for kvinner i tjueårene. Det er også betydelig høyere risiko for alvorlig sykdom og død for barnet. Jo yngre tenåringsmoren er, desto større er risikoen. Tenåringer, som står for 10 prosent av alle svangerskap, er derfor en viktig målgruppe om man skal få ned mødredødeligheten.

I Afrika sør for Sahara føder annenhver kvinne minst ett barn mens de ennå er i tenårene. Også i Sør-Asia og Latin Amerika er det mange tenåringsgraviditeter. Ni av ti tenåringsgraviditeter i utviklingsland skjer innenfor ekteskap. Utfordringen med mange tenåringsgraviditeter er derfor tett knyttet til kulturelle tradisjoner der jenter gifter seg i ung alder.

En fellesnevner for forskningen som Chr. Michelsens Institutt og Universitetet i Bergen driver for å redusere antall tenåringsgraviditeter er å øke kunnskapen og skape nye muligheter som setter jenter og familiene deres i stand til å velge annerledes. Forskning viser at økt kunnskap om reproduktiv helse i seg selv har begrenset virkning på atferd. Derfor arbeider vi utfra en idé om at det i tillegg må skapes større rom for å ta alternative valg, både for jentene selv og for familiene deres. Muligheter for økt skolegang er ett av tiltakene mot tenåringsgraviditeter som har fått mye oppmerksomhet.

"Flere studier viser at ved å redusere kostnadene ved å gå på skole, eller gi kontantutbetalinger til jenter betinget av skolegang, kan man øke andelen jenter som går på skole."

Tiltak som øker skolegangen har også vist seg å redusere andelen jenter som gifter seg i ung alder og blir gravide i tenårene. Lite av denne forskningen har imidlertid fokusert på ungdoms- og videregående skole, som jo er viktig om en skal treffe målgruppen. Det er andre og større utfordringer knyttet til å få jenter til å gå på skole i denne alderen. For det første er skoletilbudet dårligere. Under halvparten av alle barn i Afrika har tilbud om plass i ungdomsskolen. Dessuten er avstandene til skolene større og skolepengene ofte høyere enn for barneskoler. Kanskje er det heller ikke like attraktivt for foreldrene å sende tenåringsdøtre på skolen når de kan gjøre større nytte hjemme.

Veien fram til universell ungdomsskole er lang. Under 40 prosent av jentene i Afrika sør for Sahara går på ungdomsskole. Selv om man skulle klare å forsere innrulleringen kraftig vil det ta mange tiår før man er i nærheten av full dekning. En målrettet strategi for å redusere tenåringsgraviditeter må derfor også rette seg mot jenter som ikke går på skole. For disse jentene er det å gifte seg tidlig kanskje den eneste muligheten de ser for å oppnå økonomisk og sosial trygghet. For familiene er det gjerne både økonomiske interesser og sosiale normer som tilskynder tidlig giftemål. En studie i Malawi viser imidlertid at antall tenåringsgraviditeter for jenter som faller ut av skolen kan reduseres kraftig hvis man gir en liten, ubetinget økonomisk støtte til jentene og familiene deres. Vi vet lite om årsaken, men vet fra andre områder at når det økonomiske mulighetsrommet endres, kan

det ha stor betydning for folks valg og – på lengre sikt – for endringer i sosiale normer. Som et resultat av økonomisk vekst i mange lav- og mellominntektsland vil det i årene som kommer være et potensial for å skalere opp innovative modeller for nye velferdsordninger. Slike ordninger kan få stor betydning, ikke bare for tenåringsgraviditeter, men for en rekke forhold innen helse og utdanning.

For å stimulere både til økt skolegang og reduksjon i tidlig graviditet for de som faller utenfor skolen, planlegger vi en innovativ tiltakspakke som kombinerer insentiver til å gå på ungdomsskole (gratis skolegang) med et "empowerment stipend" i form av en universell velferdsordning for tenåringsjenter og deres familier. Slik vil vi også nå de som ikke går på skole. Parallelt med innføringen av økonomiske støtteordninger utarbeider vi et nytt opplegg for å mobilisere lokalsamfunnet gjennom film, drama og diskusjon til å tenke nytt om utfordringene unge jenter står overfor og hva som kan gjøres for å styrke deres muligheter. Vi ønsker å måle virkningen av disse tiltakene, enkeltvis og samlet, i en omfattende randomisert kontrollert studie i Zambia.

Manglende muligheter for jobb og karriere er en av faktorene som påvirker jenter og deres familier til å velge å inngå tidlig ekteskap. Fortsatt høy befolkningsvekst i Afrika, kombinert med økonomiske vekstprosesser som så langt har skapt få nye arbeidsplasser, tilsier at det kreves målrettet innsats for å øke jenters muligheter i arbeidsmarkedet. CMI har i samarbeid med Choice Lab ved Norges Handelshøyskole og internasjonale partnere utviklet treningsprogrammet "Build your life" for jenter i ungdomsskolen med sikte på å utruste dem til selv å utnytte de økonomiske mulighetene de har, og på den måten å bidra til en enklere overgang fra skole til arbeid. Ett av formålene med tiltaket er å redusere tenåringsgraviditeter, og 3 000 jenter i Tanzania er for tiden med i en randomisert kontrollert studie der vi evaluerer effekten av tiltaket.

Ottar Mæstad, Chr Michelsens Institutt/CISMAC

Ingvild F. Sandøy, Senter for internasjonal helse, UIB/CISMAC

Halvor Sommerfelt, Senter for internasjonal helse, UIB/CISMAC

www.uib.no